

Det siger de bare, fordi ...

Af Erling Tiedemann

Den offentlige debat har ondt i sandheden, og mange fristes til at miste tilliden til både sandheden og debatten. "Det siger de bare, fordi ...," hvæser man - og overser måske i farten, at det siger man selv bare, fordi ...

Sandt er det da også, at sandheden i debatten vidtgående fremstår som interessebestemt. Det huskes ikke altid, at hvis man for eksempel har en faglig opfattelse, som man, hvis man var ansat et andet sted, næppe vil have - ja, man ville sandsynligvis have den modsatte opfattelse, så er dét, man har, slet ikke en opfattelse, men en interesse.

Det er OK at have interesser, så længe både én selv og andre blot er klar over det, - og som bekendt er der ingen troværdighed at vinde ved at benægte dét, som enhver kan se.

Men siger man det bare, fordi - eller tror man hele tiden blot, at andre bare siger det, fordi - så ender det med, at vi alle får ondt i sandheden og spørger med Pilatus: Hvad er sandhed? Er der overhovedet nogen sandhed? Er det hele ikke bare et væv af modsat rettede interesser?

&

Naturligvis er der en sandhed - også dér, hvor den kan være svær at nå frem til. Der er forskel på at erkende, at sandheden kan være vanskelig at finde, og så at sige, at der ingen sandhed er. Politi og retsvæsen kan ende med at måtte opgive en kriminalsag, fordi man ikke kan komme til bunds i den, men herfra og til at slutte, at der så ingen bund er, er et afgørende spring. Lægerne kan måtte opgive at fastslå årsagen til et pludseligt dødsfald, men heraf kan man jo ikke slutte, at der så ingen årsag har været.

Det er derfor ikke uden grund, at Aristoteles spørger, om den, der benægter, at noget overhovedet kan være sandt, ikke risikere at vandre durk i afgrunden eller havne i floden? Eller som Sigmund Freud tilføjer: Hvis det virkelig var indifferent, hvad vi tror, så kunne vi jo lige så godt bygge vores broer af karton som af sten eller give en patient en indsprøjtning med en tiendedel gram i stedet for med en hundrededel!

Når forskningsfrihed er så vigtig for os, så er det jo netop, fordi vi antager, at denne frihed er en forudsætning for at kunne finde frem til noget sandt, og fordi vi med rette frygter, at en ufri forskning snarere ville nå frem til interessen end til sandheden.

Naturligvis må vi mennesker under vores anstrengelser for at opbygge solid viden arbejde med hypoteser, med sandsynligheder. Den endelige sandhed findes måske kun som resultatet af en masse ufuldstændige, men dog sande antagelser. Og undervejs kan det vise sig, at nogle af disse antagelser alligevel ikke holder stik - ikke fordi der ingen sandhed er, men fordi en anden antagelse har vist sig at være mere sand. Da fåret Dolly kom til verden, var der nok så mange biologiske lærebøger, som måtte skrives om!

&

Men må vi end afvise dem, der - ofte overraskende brovtende - fastslår som evigt sandt, at der ingen sandhed er, så må vi samtidig erkende, at sandhed og ydmyghed har det godt sammen, og at også eftertanken og kritikken har sin plads på vognen.

Hvor *det-siger-de-bare-fordi*-reaktionen måske lidt for hurtigt gør det af med andres troværdighed, så er eftertankens og kritikkens rolle at kigge plausibilitet og politisk korrekthed efter i sømmene.

Det plausible er jo dét, som ingen tager anstød af, men som tværtimod får alle til ukritisk at klappe i hænderne. Men er det også sandt? Og er dét, som er politisk korrekt nødvendigvis også udtryk for en korrekt overensstemmelse mellem udsagn og virkelighed - eller med andre ord: er det sandt?

Eller siges det politisk korrekte kort sagt bare, fordi ...? For eksempel fordi ingen tør spørge, om det virkelig er sandt?